

ONDERWERP
Quickscan ecologie verdeelstation Andel

PROJECTNUMMER
C05022.214073

DATUM
12 april 2019

ONZE REFERENTIE
083877784 0.1

VAN
Arjen Goutbeek

Inleiding

Aanleiding

Enexis B.V. heeft het voornemen om ten zuiden van de kern Andel (Noord-Brabant), nabij de kruising Middenweg en de Neer-Andelseweg een nieuw verdeelstation te realiseren. De voorgenomen ingreep heeft mogelijk een negatieve impact op diverse beschermde natuurwaarden. Arcadis is gevraagd een inschatting te maken of en zo ja welke mogelijk negatieve effecten op kunnen treden en of nog vervolgstappen nodig zijn. Het gaat in deze fase nadrukkelijk om een risicoinschatting en niet om een uitgebreid soortgericht veldonderzoek. De beoordeling wordt gedaan aan de hand van vrij beschikbare verspreidingsgegevens, de NDFF-database en expert judgement. In de beoordeling worden de volgende drie onderdelen onderscheiden (Figuur 1):

- Natura 2000 (gebiedsbescherming)
- Soortbescherming
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)

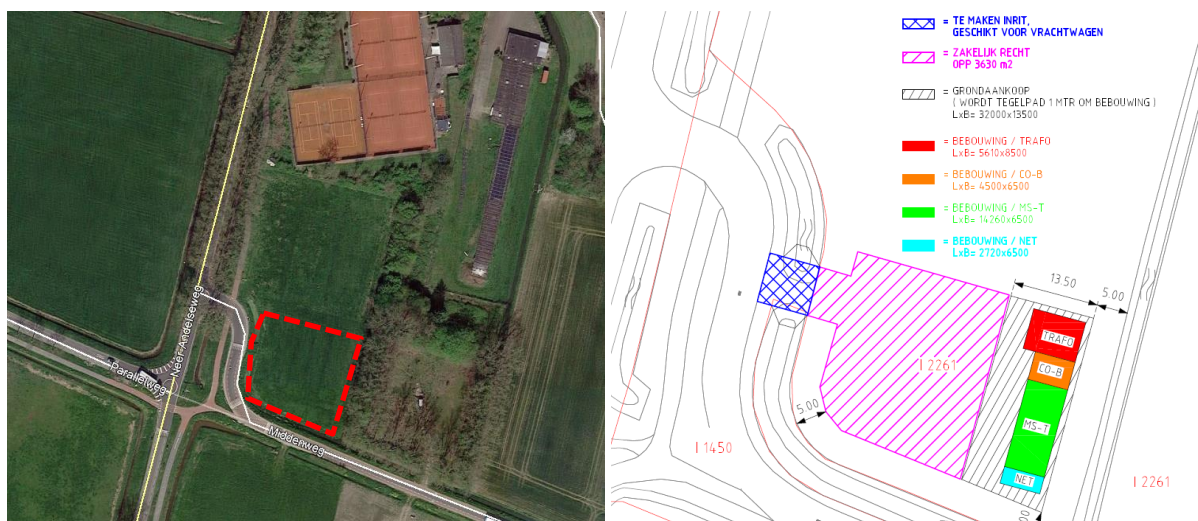

Figuur 1 Beschermde natuur nabij plangebied (rode cirkel). Rode arcering zijn Natura 2000-gebieden, de groene en oranje kleuren het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (bron: Provincie Noord-Brabant, 2019)

Plangebied en ingreep

Het plangebied is in de huidige situatie een graslandperceel aan de zuidrand van de kern Andel. Aan de oost en noordzijdeperceel is opgaande beplanting aanwezig. Aan de oostzijde is dit een singel met ondergroei en aan de noordzijde grotendeels alleen struweel. Aan de westzijde wordt het perceel begrensd door de Neer-Andelsweg, met gedeeltelijke wegbeplanting. Ten noorden en noordoosten ligt een tennisbaan en enkele andere sportvelden, ten oosten een klein graslandperceel dat sterk verruigd is. Aan de zuidzijde ligt open landbouwgebied en op enige afstand het deelgebied Natura 2000-gebied Het Pompveld. Het perceel zelf is agrarisch in gebruik en wordt beweide door onder andere schapen. Rondom het perceel ligt, aan de west en zuidzijde een watergang.

Op het oostelijke deel van het perceel, tegen de singel aan, wordt het verdeelstation gebouwd. De inrit naar het station komt aan de westzijde te liggen (Figuur 2).

Figuur 2 Plangebied huidige situatie (links) en geplande inrichting (rechts) (bron: Enexis, tekeningnr. ADL.R.11989-Totaal).

Wet natuurbescherming

Gebiedsbescherming Natura 2000

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). De richtlijnen bepalen welke typen natuur en soorten beschermd moeten worden. De EU-lidstaten hebben daarvoor speciale beschermingszones aangewezen en zijn verplicht instandhoudingsmaatregelen te nemen voor de bescherming van deze gebieden. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming (2017). Deze wet kent voor de bescherming van de Natura 2000-gebieden onder andere een vergunningstelsel.

De Wet natuurbescherming maakt onderscheid in plannen, projecten en andere handelingen. Het verschil tussen een plan enerzijds en project en andere handeling anderzijds is duidelijk. Een plan gaat over het voornemen tot het verrichten van een handeling of om het scheppen van een (planologisch) kader voor een toekomstige handeling. Een project of andere handeling gaat altijd om een daadwerkelijk uit te voeren handeling. Voorafgaand aan het vaststellen van een plan hoeft geen vergunning aangevraagd te worden. Wel dient het bestuursorgaan indien nodig middels een Passende beoordeling de effecten op Natura 2000-gebieden te toetsen. Voor het uitvoeren van een project is, indien aan de orde, wel een vergunningaanvraag noodzakelijk. Ook hierbij is een Passende beoordeling nodig waarin de effecten op Natura 2000-gebieden getoetst worden.

De wet laat het niet toe om een plan vast te stellen of zonder vergunning een project uit te voeren dat -gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied- de kwaliteit van de natuurlijke habitats of habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. Wanneer het een project betreft dat niet direct verband houdt met, of nodig is voor het beheer van een gebied, en dat afzonderlijk of in cumulatieve significante gevolgen kan hebben voor een

Natura 2000-gebied, wordt de vergunning niet verleend nadat uit een Passende beoordeling is gebleken dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Een uitzondering is een project dat een herhaling of voortzetting is van een ander project, of deel uitmaakt van een ander plan, waarvoor al een Passende beoordeling is gemaakt en een nieuwe Passende beoordeling geen nieuwe gegevens of inzichten op kan leveren.

Bij de werkzaamheden voor de bouw van het verdeelstation komt (mogelijk) stikstof vrij die kan leiden tot een toename van depositie van stikstof in naburige Natura 2000-gebieden. De effecten van deze toename van stikstofdepositie kunnen binnen de vigerende wet- en regelgeving opgevangen worden door het Programma Aanpak Stikstof (PAS), dat kan voorzien in ontwikkelingsruimte voor projecten die een toename van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden¹.

Soortbescherming

De soortenbescherming van de Wet natuurbescherming regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. De Wet natuurbescherming kent drie verschillende beschermingsregimes:

- Vogelrichtlijnsoorten;
- Habitatrichtlijnsoorten;
- Andere soorten.

De verbodsbepalingen zijn een belangrijk onderdeel van de soortbescherming. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld. Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van beschermde soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren (artikelen 3.1 Vogelrichtlijnsoorten, 3.5 Habitatrichtlijnsoorten en 3.10 Andere soorten). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (zorgplicht, artikel 1.11).

De provincies en het Rijk hebben in verordeningen uit de lijst van 'Andere soorten' diersoorten aangewezen waarvoor een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Voor deze soorten is geen ontheffing van verbodsbepalingen meer nodig. Deze lijst met vrijgestelde soorten kan per bevoegd gezag (per provincie of Ministerie van EZK) verschillen. De zorgplicht is in alle gevallen van toepassing. Voor soorten waarvoor geen vrijstelling geldt, moet - wanneer niet volgens een gedragscode wordt gewerkt - een ontheffing worden aangevraagd wanneer er een handeling wordt uitgevoerd waardoor een verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 of 3.10 van de Wnb wordt overtreden. Of deze ontheffing kan worden verleend, hangt af of voldaan wordt aan de voorwaarden. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan, verschillen per beschermingscategorie.

Omdat de planlocatie in de provincie Noord-Brabant ligt, is deze provincie ook het bevoegd gezag voor dit project. De provincies en het ministerie zijn bevoegd om van de categorie Andere soorten een algemene vrijstelling af te geven ten behoeve van ruimtelijke ingrepen. Voor de provincie Noord-Brabant betreft het volgende soorten:

Zoogdieren

- Aardmuis
- Bosmuis
- Dwergmuis
- Dwergspitsmuis
- Egel
- Gewone bosspitsmuis
- Haas
- Huisspitsmuis
- Konijn
- Ree
- Rosse woelmuis
- Tweekleurige bosspitsmuis
- Ondergrondse woelmuis
- Veldmuis
- Vos
- Woelrat

Amfibieën

- Bastaardkikker
- Bruine kikker
- Gewone pad
- Kleine watersalamander
- Meerkikker

Natuurnetwerk Nederland

Het Rijk heeft de bepalingen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (de voormalige Ecologische Hoofdstructuur of EHS) in het Barro vastgelegd. Het Barro stelt regels betreffende het nationaal ruimtelijk beleid. Het bevat regels die de beleidsruimte van andere overheden ten aanzien van de inhoud van ruimtelijke plannen inperken, daar waar nationale belangen dat noodzakelijk achten.²

¹ Op dit moment is het Pas nog het vigerende beleid, echter de Raad van State doet dit voorjaar een uitspraak over de houdbaarheid van het PAS. Op basis van een advies van de Advocaat-Generaal van het Europese Hof lijkt het erop dat het PAS in de huidige staat niet gestand zal blijven. Welke gevolgen dit heeft is op dit moment niet te stellen.

² <http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke/wet-ruimtelijke/algemene-regels/besluit-algemene/>

Het Barro dient ervoor te zorgen dat het nationaal ruimtelijk beleid geborgd blijft. De regels uit titel 2.10 'Natuurnetwerk Nederland' van het Barro beperkt de vrijheid van initiatiefnemers ten aanzien van de inhoud van ruimtelijke plannen. Wanneer een ruimtelijk plan van initiatiefnemers in strijd is met de NNN-bepalingen zal het Barro hiervoor randvoorwaarden stellen of het zelfs verbieden. Op grond van het Barro moeten provincies bij provinciale verordeningen de NNN-gebieden aanwijzen en nauwkeurig begrenzen. Daarnaast moeten de provincies ook de wezenlijke kenmerken en waarden vastleggen. Het Barro dient de NNN-gebieden te beschermen. Dit betekent dat er geen toestemming mag worden verleend aan ruimtelijke plannen die leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden, of tot een significante vermindering van de oppervlakte van of samenhang tussen die gebieden. Echter kent het Barro een 'Nee, tenzij'-bepaling. Deze houdt in dat in eerste instantie niet tot uitvoering van het ruimtelijk plan overgegaan mag worden wanneer dit negatieve effecten heeft voor het NNN, tenzij er sprake is van:

1. Groot openbaar belang;
2. Er geen reële alternatieven zijn, en;
3. De negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakten en samenhang wordt beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.³

Wanneer ruimtelijke plannen in uitvoering treden, dienen deze plannen in overeenstemming te zijn met NNN-bepalingen van het Barro en aansluitend de provinciale ruimtelijke verordeningen. Bij uitvoering van deze plannen mag geen sprake zijn van significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden. Echter wat nu als er mogelijk ruimtelijke plannen uitgevoerd worden in gebieden die niet vallen onder het NNN, maar toch significantie aantasting veroorzaken aan deze natuurgebieden? Worden deze gebieden dan toch beschermd?

Wanneer deze plannen in strijd zijn met bovengenoemde wet- en regelgeving vindt in beginsel geen doorgang plaats. Het 'Nee, tenzij'-principe kan hier uitzondering op bieden. Deze regels zijn alleen van toepassing op de vastgestelde NNN-gebieden, zoals vastgelegd op de natuurbeheerkaarten van de provincies. Externe werking treedt op wanneer er aantasting aan gebieden ontstaat als gevolg van het uitvoeren van ruimtelijke plannen buiten een NNN-gebied. Deze ruimtelijke plannen kunnen ervoor zorgen dat negatieve effecten aan flora en fauna toegebracht worden. De vraag is nu of deze gebieden óók op grond van titel 2.10 Natuurnetwerk Nederland van het Barro beschermd worden. De wet kent echter geen uitwerking van deze 'externe werking'.

In kamerstuk 2012/13, 30 825, nr. 192 heeft staatssecretaris van Economische zaken, Landbouw en Innovatie vragen beantwoord over 'externe werking'. In het kamerstuk wordt verklaard dat de EHS (nu NNN) geen externe werking heeft. Echter wordt er wel verwezen naar de Wet ruimtelijke ordening en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. In samenhang kunnen deze twee wetten beperkingen opleggen aan activiteiten en functies in aangrenzende gronden.⁴

De Barro bevat geen bepaling die voorschrijft dat het beschermingsregime van het NNN tevens geldt voor gebieden die buiten het NNN vallen. Provincies kunnen in de ruimtelijke verordening echter wel bepalingen opnemen waarmee externe werking beoordeeld dient te worden. De Provincie Noord-Brabant kent wel een externe werking. Dit betekent dat ook activiteiten buiten het NNN beoordeeld moeten worden indien negatieve effecten op het NNN kunnen optreden.

Op basis van de geplande activiteit, de omvang van de werkzaamheden, de afstand tot aan het NNN en de tussenliggende inrichting van het landschap, worden negatieve effecten op het NNN op voorhand uitgesloten. Een nadere beoordeling is daarom niet aan de orde.

³ Art. 2.10.4, eerste lid Barro.

⁴ kamerstuk 2012/13, 30 825, nr. 192, p. 5.

Natura 2000

De planlocatie ligt niet een Natura 2000-gebied, maar wel nabij enkele gebieden. Op circa 1.250 meter ten zuiden en op circa 2.000 meter ten noorden ligt het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (aangewezen als Habitatrichtlijngebied). Dit Habitatrichtlijngebied bestaat uit enkele kleinere deelgebieden.

Doordat de activiteit buiten een Natura 2000-gebied plaatsvindt, zijn directe negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden op voorhand uitgesloten (bijvoorbeeld aantasting vegetaties of leefgebied). Ook voor negatieve effecten als gevolg van externe werking, zoals geluidverstoring of verdroging, kunnen gezien de afstand op voorhand uitgesloten worden. Uitzondering hierop zijn effecten van stikstofdepositie als gevolg van emissies bij bouwwerkzaamheden. Emissies hiervan kunnen tot over grote afstand reiken, waardoor ook depositie plaats kan vinden op verderaf gelegen Natura 2000-gebieden. Door de afstand tot het Natura 2000-gebied (minimaal 2.000 meter⁵) en de aangewezen habitattypen die deels stikstofgevoelig zijn (H3150 Meren met krabbenscheer, H6120 stroomdalgraslanden, H6510A glanshaverhooilanden) zijn negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie niet op voorhand uit te sluiten.

Negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden kunnen grotendeels op voorhand uitgesloten worden, met uitzondering van negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie. Om hierover zekerheid te krijgen is het uitvoeren van een berekening met het model Aerial noodzakelijk. Voor deze berekening is het nodig om te weten welke emissie gaan plaatsvinden gedurende de aanleg- en gebruiksfase. Afhankelijk van de uitkomsten van de berekening zijn er op dit moment drie mogelijkheden:

- Stikstofdepositie <0,05 mol N/ha/jaar: geen effecten en geen vervolgstappen;
- Stikstofdepositie >0,05 maar < 1,00 mol N/ha/jaar: beperkte effecten, alleen melding⁶;
- Stikstofdepositie >1,00 mol N/ha/jaar: vergunningaanvraag Wet natuurbescherming.

Soortbescherming

Aanwezige soorten

De planlocatie bestaat geheel uit agrarisch grasland, waardoor het voor slechts enkele soorten geschikt leefgebied vormt. Omdat dekking of andere vormen van beschutting hier grotendeels ontbreken, zal het hoofdzakelijk gaan om foerageergebied.

Uit de NDFF-database⁷ blijkt dat in de omgeving van het plangebied enkele beschermde soorten bekend zijn. Het gaat om grote modderkruiper (polder ten westen van het plangebied), bunzing (polder ten westen en zuiden van het plangebied en een oudere waarneming (2009) uit de singel ten noorden van de tennisbanen) en enkele soorten vleermuizen rondom het plangebied (singels). Heikikker is bekend uit de omgeving, maar er zijn alleen geregistreerde waarnemingen uit het Natura 2000-gebied Het Pompveld. Daarnaast zullen in de singels en het struweel diverse algemeen in Nederland voorkomende vogels broeden en kunnen in de opgaande beplanting nesten van jaar rond beschermde vogelsoorten aanwezig zijn.

Mogelijke effecten

Op basis van het ontwerp wordt geconcludeerd dat geen opgaande vegetaties (singels en struweel) niet gekapt worden, waardoor van fysieke aantasting van leef-, broed- of foerageergebied niet aan de orde is. Wel wordt een toegangsdam aangepast (verbreedt en versterkt) en in de watergang parallel aan de Neer-Andelsweg. Hoewel uit deze watergang geen waarnemingen bekend zijn, is aanwezigheid van grote modderkruiper hier niet op basis van deze bureaustudie uit te sluiten. Door de aanleg van de dam kan dan sprake zijn van aantasting van leefgebied en verstoring of doden van deze soorten. Hoewel heikikker uit de omgeving bekend is, is aanwezigheid in het agrarische gebied niet waarschijnlijk. De watergang vormt geen optimaal leefgebied en ook waarnemingen uit het verleden <15 jaar terug, zijn niet bekend uit het agrarisch gebied rondom Andel. Aanwezigheid en daarmee effecten zijn daardoor onwaarschijnlijk.

⁵ Alleen in het Gelderse deel zijn habitattypen begrensd

⁶ Op dit moment is de grenswaarde waaronder geen vergunningaanvraag nodig is voor het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem nog 1,0 mol N/ha/jaar >dit kan verlaagd worden wanneer geen ontwikkelingsruimte meer beschikbaar is. Controle voorafgaande aan het indienen van een melding wordt geadviseerd.

⁷ Nationale databank Flora en Fauna. Dit is een geautoriseerde landelijke database met daarin verspreidingsgegevens van veel in Nederland voorkomende flora en fauna.

Daarnaast kan sprake zijn van verstoring van het leefgebied van vleermuizen, bunzing en (roof)vogels gedurende de bouwwerkzaamheden of in de gebruiksfase door bijvoorbeeld kunstmatige verlichting.

Effectbeoordeling

Voor alle **vogelsoorten** geldt een verbod op verstoring en vernietiging van nesten (en alles wat hier onder valt zoals nestplek keuze, eieren en niet-zelfstandige jongen) van vogels gedurende het broedseizoen (als direct gevolg van de Vogelrichtlijn). Dit betekent dat wanneer broedende vogels aanwezig zijn (of de kans daarop hoog is) de werkzaamheden aan of in het potentiële broedgebied uitgevoerd moeten worden buiten het broedseizoen. Wanneer buiten dit seizoen het leefgebied dusdanig is aangepast dat het niet meer geschikt is om in te gaan broeden, kan op die locatie gedurende het broedseizoen wel gewerkt worden. Door deze voorwaarde wordt geen beoordeling gedaan van verstoring of vernietiging van broedgebied in het broedseizoen (wat als sterk negatief beoordeeld wordt). Door te werken buiten het broedseizoen wordt voor deze vogelsoorten de beoordeling niet wezenlijk negatief.

Uitzondering hierop zijn nesten van enkele **vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats** (hoofdzakelijk roofvogels en uilen). Voor deze soorten geldt ook buiten het broedseizoen het verbod op verstoring of vernietigen. Deze soorten kunnen zowel voorkomen in de singels rondom het plangebied. Omdat geen sprake is van kap van bomen, gaat het alleen om verstoring. Afhankelijk van de soort dient, ook buiten het broedseizoen een afstand aangehouden te worden van 50 tot 75 meter tot het nest. Omdat de inrichting tijdelijk is en wanneer de verstoringende werkzaamheden in het winterhalfjaar uitgevoerd worden kan van deze afstand afgeweken worden. Dit zal dan in overleg moeten met een ecooloog, gespecialiseerd in roofvogels en is alleen van toepassing indien nesten aanwezig zijn. Aanwezigheid van nesten dient voorafgaande aan de uitvoering nog gecontroleerd te worden.

Voor **bunzing** geldt een vergelijkbare redenering als voor roofvogels. Omdat alleen een klein deel van het foerageergebied (het grasland) bebouwd wordt, is geen sprake van aantasting van essentieel leefgebied. Wel kan tijdelijke verstoring optreden door de bouwwerkzaamheden indien in het voortplantingsseizoen nabij de singels verstoringende activiteiten plaats vinden.

Ook voor **vleermuizen** geldt dat geen sprake is van fysieke aantasting van leefgebied. Enige effect dat op kan treden is verstoring door het vergroten van de lichtbelasting op de singels. Indien geen sprake is van een toename van de verlichting, zijn negatieve effecten op vleermuizen uit te sluiten.

Indien de watergang leefgebied is van **grote modderkruiper**, is sprake van aantasting en dienen negatieve effecten, met name bij de realisatie, voorkomen worden. Omdat dan sprake kan zijn van aantasting van individuen, is uitvoering van de werkzaamheden niet zondermeer mogelijk. Gekozen kan worden om de watergang nader te onderzoeken op aanwezigheid van grote modderkruiper om zekerheid te hebben over aan- of afwezigheid. Bij afwezigheid kunnen de werkzaamheden, met in achtneming van de reguliere zorgplicht, doorgang vinden. Wanneer de soort wel aangetroffen wordt of gekozen wordt om geen onderzoek uit te voeren maar uit te gaan van de NDFF-gegevens, is het aanvragen van een ontheffing soortbescherming formeel noodzakelijk.

Omdat het om een zeer kleine ingreep gaat in het leefgebied, is van aantasting van de gunstige staat van instandhouding, op basis van de draagkracht van het gebied, op voorhand uit te sluiten. Voorafgaande aan de werkzaamheden aan de toegangsdam moet de watergang visvrij gemaakt worden, waarbij ook de sliblaag meegenomen wordt. Eventueel aangetroffen (vis)fauna moet overgezet worden naar leefgebied (watergangen) waar geen werkzaamheden (meer) uitgevoerd worden. Dit dient onder begeleiding van een ecooloog met kennis van visfauna uitgevoerd worden.

Samenvatting

Vanuit het thema ecologie gelden de volgende conclusies:

- Negatieve effecten op Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten met uitzondering van effecten als gevolg van stikstofdepositie
 - Of en zo ja welke omvang het effect is van stikstofdepositie dient een Aeries-berekening uitgevoerd te worden;
- Negatieve effecten op het Natuurnetwerk Nederland worden op voorhand uitgesloten.

- Negatieve effecten op beschermde soorten kunnen op basis van deze bureaustudie niet geheel uitgesloten worden.
 - Wanneer geen sprake is van een toename van de verlichting, is van negatieve effecten op vleermuizen geen sprake;
 - Afhankelijk van aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten, moet bij de uitvoerwerkzaamheden hier rekening mee gehouden worden.
 - Een controle op aanwezigheid van deze nesten is dan ook noodzakelijk
 - Mogelijk is grote modderkruiper aanwezig in de watergang rondom het plangebied. Door de werkzaamheden kan sprake zijn van aantasting van deze soort. Geadviseerd wordt om een controle uit te voeren naar aanwezigheid of geschiktheid van het leefgebied. Dit kan gelijktijdig met de nestcontrole voor roofvogels.
 - Indien grote modderkruiper aangetroffen wordt, moet bepaald worden elke vervolgstappen gezet worden.